

Active Learning กับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

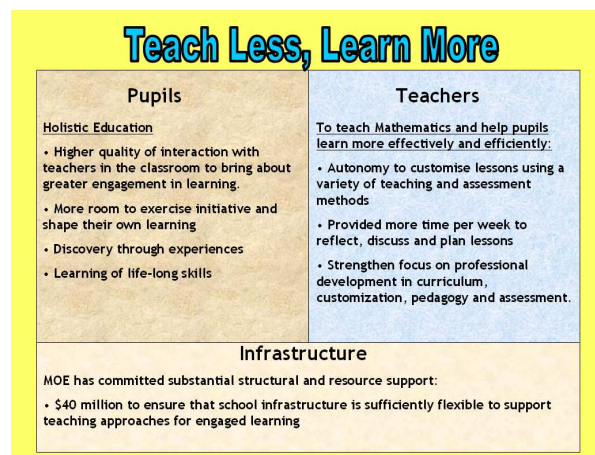
อาจารย์เยาวเรศ ภัคดีจิตร

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

การฝึกอบรม เรียนรู้ผ่านประสบการณ์เกี่ยวกับ Active Learning ในระยะเวลาสั้น ๆ พอจะให้เห็นได้เข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการศึกษาของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ อีกรูปแบบหนึ่งสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ นั่นคือ แนวคิด “Teach Less , Learn More” หรือที่เรียกว่า “สอนให้น้อย เรียนให้เยอะ” ถือว่าเป็นแนวคิดที่ครูต้องปรับตัว สอนน้อยลง เรียนรู้มากขึ้น ซึ่งเป็นการพัฒนาระบบการศึกษาที่กล่าวว่าเป็น Thinking Schools, Learning Nation (TSLN) โดยต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษา เพื่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่ง Thinking Schools เป็นวิสัยทัศน์ที่ต้องการให้โรงเรียนทุกโรงเรียนจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นนักคิด ส่วน Learning Nation ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ของการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ที่เพิ่มมากขึ้น เกี่ยวกับนวัตกรรมและความสามารถในการสร้างสรรค์เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ในยุคสมัยนี้การจัดการเรียนการสอนได้เปลี่ยนไปแล้ว เพราะมีสื่อและเทคโนโลยีเกิดขึ้นมากมาย อาทิ Tablet , Computer PC , Notebook , Net book หรือแม้กระทั่งโทรศัพท์มือถือ และอื่นๆ ดังนั้น "ครู" จึงจำเป็นต้องปรับวิธีคิดเปลี่ยนวิธีการเรียน เปลี่ยนวิธีการสอนของครูและผู้เรียน ซึ่งมีวิธีการจัดการเรียนรู้หลายวิธี อาทิ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน (Project - Base Learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นต้น ทั้งนี้ครูต้องคำนึงถึงการออกแบบการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนคิดและสืบค้นข้อมูลเรียนรู้ผ่านกิจกรรมโครงงาน ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด ซึ่งสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตจริงได้ มีการจัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งครูออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่ง "ครู" จะเปลี่ยนบทบาทจาก "ผู้สอน" มาเป็น "ผู้ช่วยเหลือ" ผู้เรียนที่เรียนรู้ลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข หรือเรียกอีกอย่างว่า "ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือผู้เรียนเป็นสำคัญ" นั่นเอง

จากแนวคิดของ “Teach Less , Learn More” ทำให้เราต้องคิดปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาของไทย เริ่มตั้งแต่ "การศึกษาต้องเปลี่ยน" นั่นคือ การเรียนรู้ชีวิตทั้งในและนอกห้องเรียน ไม่ใช่แค่สอบให้ผ่าน เด็กค้นหาความสามารถและพรสวรรค์ที่ซ่อนอยู่ให้พบ และใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด เมื่อสอนในห้องน้อยลง แต่เรียนรู้นอกห้องเรียนให้มากขึ้น สิ่งที่สำคัญเพื่อรองรับแนวคิดนี้ คือ การสร้างสาธารณูปโภคทางปัญญาให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ต่อจากนั้น "การสอนต้องเปลี่ยน" นั่นคือ การเรียนรู้สู่โลกยุคใหม่ต้องสนับสนุน การสร้างความคิดริเริ่มใหม่ ๆ การคิดวิเคราะห์ให้รอบด้าน ไม่ใช่แค่การให้หรืออัด "ข้อเท็จจริง" นับล้านลงในหัวสมองเด็ก บทบาทการบอกเล่าการบรรยาย การอธิบายของครูต้องลดลง และเพิ่มบทบาทการใช้คำถาม ตั้งคำถามที่ท้าทาย การคิดของเด็ก ช่วย

ให้ค้นหาความจริงให้มากขึ้น ทั้งนี้ ลดการสอบแบบ one size fits all หรือ พวกข้อสอบมาตรฐานแบบกา มั่ว ๆ ก็ได้คะแนนแล้ว สุดท้าย "ครูต้องเปลี่ยนจาก ผู้สอน" นั่นคือ ผู้คุมกฎกลายเป็นผู้จุดประกายความคิด สร้างแรงบันดาลใจ สร้างความมุ่งมั่นในการหาความรู้ ด้วยตัวเอง ยิ่งครูที่ต้องสอนเด็กเล็กยิ่งต้องมีความรู้มาก เมื่อเวลาสอนในห้องน้อยลง ยิ่งต้องมีคุณภาพและ ประสิทธิภาพในการสอนให้มากขึ้น และครูต้องส่งเสริม หรือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น

ประสบการณ์เรียนรู้จากการฝึกอบรม Active Learning อีกอย่างหนึ่ง คือ **ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21** เป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ดังนี้

1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของผู้เรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความ ซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) การคิดอย่างมี วิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) และการสื่อสารและความร่วมมือ (Communication and Collaboration)

2. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ การปฏิบัติงานได้หลากหลาย เช่น ทักษะด้านสารสนเทศ (Information Literacy) ทักษะด้านสื่อ (Media Literacy) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information, Communications and Technology, Literacy)

3. ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ ทักษะชีวิตที่ สำคัญ คือ ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) การริเริ่มและการกำกับ ดูแลตนเองได้ (Initiative and Self-Direction) ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross - Cultural Skills) การมีผลงานและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ (Productivity and Accountability) และภาวะ ผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility)

นอกจาก 3 ทักษะข้างต้น ยังมีทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 7C ซึ่ง **3R** คือ Reading (อ่านออก), Writing (เขียนได้), และ Arithmetic (คิดเลขเป็น) ส่วน **7C** ประกอบด้วย Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ ทักษะในการแก้ปัญหา) Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) Computing and ICT Literacy (ทักษะด้าน คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) และ Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะ การเรียนรู้) ทั้งนี้ ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการ เรียนรู้ในด้านต่าง ๆ และจะต้องสอดแทรกความรู้เรื่องโลก ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ การเป็นพลเมืองที่ดี สุขภาพและสิ่งแวดล้อม เข้าไปสอดแทรกในรายวิชาต่าง ๆ อีกด้วย

กระบวนการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 มี 3 ลักษณะ คือ

1.กระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ เป็นแนวคิดหรือความเชื่อที่สนับสนุนให้คนเราปฏิบัติสิ่งต่างๆด้วยตนเองตามความสนใจ ตามความถนัดและศักยภาพ ด้วยการศึกษา ค้นคว้า ฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะจนถึงการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะเชื่อว่าหากคนเราได้กระทำจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นเป็นแรงจูงใจให้เกิดการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ผู้เรียนจะสนุกสนานที่จะสืบค้นหาความรู้ต่อไป มีความสุขที่จะเรียน เช่น การเรียนรู้ผ่านการทำงาน (Work-based Learning) การเรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project-based Learning) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (Activity-based Learning) การเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหา (Problem-based Learning) การเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือวิจัย (Research-based Learning) เป็นต้น

2.กระบวนการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ เพราะการสื่อสารเป็นกระบวนการส่งหรือถ่ายทอดเรื่องราว ข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ เหตุการณ์ ต่าง ๆ จากผู้สอนยังไปผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยผ่านการฝึกทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การฝึกทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม, เรียนรู้แบบกลุ่มและการฝึกทักษะการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นต้น

3. การเรียนรู้แบบขั้นบันได (IS) ตามโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งขั้นที่ 1 การตั้งประเด็นคำถาม/สมมุติฐาน (Hypothesis Formulation) ขั้นที่ 2 การสืบค้นความรู้จากแหล่งเรียนรู้และสารสนเทศ (Searching for Information) ขั้นที่ 3 การสรุปองค์ความรู้ (Knowledge Formation) ขั้นที่ 4 การสื่อสารและการนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) และขั้นที่ 5 การบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Public Service)

Active Learning กกับการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และแนวคิด “Teach Less, Learn More” จากที่ดิฉันได้รับการฝึกฝน ร่วมกิจกรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถวิเคราะห์กิจกรรมหรือวิธีสอนได้ดังนี้

1) วิธีการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม (Committee Work Method) ผู้สอนได้มอบหมายงานให้สมาชิกทำงานร่วมกัน แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอข้อมูล และผู้สอนให้ข้อมูลย้อนกลับ(Feedback) ด้วย

2) การเรียนรู้แบบแสดงบทบาทสมมติ (Anchored Instruction) ผู้สอนได้แบ่งกลุ่มและกำหนดสถานการณ์ให้ และให้สมาชิกในกลุ่มช่วยแสดงความคิดเห็น หาข้อมูลในสถานการณ์ที่ได้ และออกมาแสดงท่าทาง ใช้บทสนทนา รวมถึงเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นความรู้สึกต่อสถานการณ์นั้น ๆ ด้วย

3) การสอนด้วยการโต้วาที (Classroom Debate) ผู้สอนตั้งหัวข้อหรือประเด็น และแบ่งกลุ่มเพื่อให้สมาชิกแต่ละกลุ่มไปค้นคว้าหาข้อมูลให้มากที่สุด เพื่อใช้สำหรับนำเสนอหน้าชั้นเรียน ชักซ้อมกับเพื่อนในกลุ่มเพื่อเตรียมตัวด้านการพูดนำเสนอ เป็นการฝึกฝนความคิดและผ่านขั้นตอนการใช้กระบวนการคิดหลายอย่าง ฝึกทักษะการพูดให้ผู้อื่นเข้าใจ การออกเสียง สำเนียงการพูดให้ผู้อื่นสนใจ และคล้อยตามให้ได้มากที่สุด เกิดการยอมรับในความสามารถของเพื่อน ๆ ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการคิดและแฝงไปด้วยความสนุกสนาน เป็นต้น

4) การสอนโดยใช้คำถาม (Questioning Method) ผู้พยายามป้อนคำถามในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นคำถามเชิงท้าทาย มุ่งเน้นพัฒนาความคิดของผู้เรียน ซึ่งทางวิทยาการได้แนะนำลักษณะคำถามตามระดับขั้นของ Bloom คือ

- ถามความรู้ เป็นคำถามที่ผู้เรียนสามารถตอบข้อเท็จจริงได้ เช่น ใคร(who) อะไร(what) เมื่อไหร่(when) ที่ไหน(where)

- ถามความเข้าใจ เป็นคำถามที่ผู้เรียนสามารถอธิบายด้วยคำพูด มักใช้คำว่า อย่างไร(how)
- ถามการนำไปใช้ เป็นคำถามที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้
- ถามการวิเคราะห์ เป็นคำถามที่ผู้เรียนสามารถจำแนกแยกแยะเรื่องราวต่าง ๆ ได้
- ถามการสังเคราะห์ เป็นคำถามที่ผู้เรียนใช้กระบวนการคิด สรุปเป็นหลักการหรือแนวคิดใหม่
- ถามการประเมินค่า เป็นคำถามที่ให้ผู้เรียนตีคุณค่าโดยใช้ความรู้ ความรู้สึก

5) การเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทำงานกลุ่ม(Group Work) อภิปราย(Discuss) เทคนิค Think – Pair – Share และการนำเสนอ (Presentation)

6. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้(Learning Design) ผู้สอนให้แบ่งกลุ่มตามสาขาที่ไปฝึกอบรม โดยให้กำหนดเนื้อหาที่จะสอน และให้ร่วมกันคิดกิจกรรม วิธีการถ่ายทอดเนื้อหา และออกไปทบทวนหน้าชั้นเรียน สามารถช่วยกันสอนได้

นอกจากความรู้ แนวคิด วิธีสอน เทคนิค หรือกิจกรรมที่ได้รับจากการฝึกอบรม Active Learning แล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ดิฉันได้รับ คือ การฝึกฝนเรื่องของการใช้ภาษาอังกฤษ ในการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน ซึ่งถือว่าเป็นภาษาสากล และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน ซึ่งหลังเสร็จสิ้นการอบรม สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทดลองสอนหน้าชั้นเรียน การสนทนาแลกเปลี่ยนกับผู้สอน การพูดคุยกับประเทศ การอ่านข้อความหรือสัญลักษณ์เพื่อการเดินทาง และสิ่งที่สำคัญ ดิฉันมีความตั้งใจในการจัดการความรู้สู่บุคลากรในคณะ ร่วมกิจกรรมส่งเสริมวิชาการมหาวิทยาลัย เขียนบทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Active Learning อาจนำแนวคิด Teach Less , Learn More หรือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาเขียนแผนและจัดกิจกรรมในปีการศึกษา 2557 นี้ เพื่อเป็นการประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกอบรมไปสู่การปฏิบัติจริงได้

ข้อควรคำนึงอย่างหนึ่ง ดิฉันมองถึงคุณภาพการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์ ในการที่เราจะพัฒนาหรือผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ เราคงต้องศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดในรายละเอียดของหลักสูตร (มคอ.2) ทักษะการเรียนรู้ 5 ด้านตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อผู้สอนจะได้มาคิดกิจกรรม วิธีสอน รูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงจัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และเป็นไปตามผลการเรียนรู้ และทักษะที่กำหนดไว้ ถือได้ว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ประจำหลักสูตรที่จะร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และดำเนินการประกันคุณภาพของหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิตให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป
